

כפר אבירים, הנזכר לראשונה עוד במאה ה"ו, והמשתרע בצורה מוצלחת לגדות הוויסלה, קיבל זכויות עירוניות מידי המלך זיגמונט I הזקן בשנת 1548. בהתאם לצו *de non tolerandis Judaeis* שהיה מחייב בשטחי איזור מאזוביה, ובהתאם לרצונו של אותו המלך, המאמינים היהודים לא יכלו להתיישב בקרצ'ב עד כדי סוף המאה ה"ה. הדבר אושר שוב גם לפני תושבי העיר הנוצרים בשנת 1768 בידי האציל השליט בעל האדמות באזור, פראנצ'ישק אונופרי ביילינסקי. למרות הסדרי חוק אלה, היהודים החלו להתיישב בעיר עוד בתקופת סטניסלאב המלך. תיארוך הקמת הקהילה היהודית בקרצ'ב הוא בשנים המקדימות את נפילת פולין, בתקופת הרפובליקה הראשונה, לפני 1794. מדיניות שלטונות דוכסות ווארשה ומלכות פולין (המלכות הקונגרסאית) שאפה לאלץ את היהודים לעזוב את האיזורים הכפריים ולהתיישב בערים או בהתיישבות העוסקת במסחר. בשנת 1819 חיו בעיר כבר כ-400 יהודים, והם היוו 40 אחוז מכלל התושבים.

קהילת בית הכנסת הרשמית בקארצ'ב כללה גם מספר מרכזים יהודיים קטנים יותר, בין השאר אלה בוואנוזוב, מינסק מאזובייצקי, פאריסוב, אושייצק וסובייניה (1822). מספר היהודים גדל במהירות – רבע מאה מאוחר יותר מספרם היה כבר 800 (47 אחוז מהאוכלוסיה). החל מהמחצית השנייה של המאה ה"ט מספרם החל לקטון – בשנת 1900 מבין 4000 תושבי קרצ'ב היו כבר רק 27 אחוז יהודים. אחת הסיבות לכך נעוצה בהגירתם הפנימית לאוטווצק השכנה, שהתפתחה אז במהירות מואצת והייתה מקושרת תחבורתית לווארשה באופן טוב יותר. באותה התקופה קיים היה בית הכנסת ברחוב ווארשבסקה דהיום, וכן המקוה, הישיבה ובית העלמין.

בפולין שחידשה עצמאותה חלקם של היהודים באוכלוסיה נותר בגבולות של רבע מהתושבים. עוד בכל תקופת חלוקת פולין התנועה החסידית זכתה להשפעה רבה בציבור היהודי. בתקופה שבין שתי מלחמות העולם יצאה לפניו תהילתו של הצדיק מודו'צ'ר, שהתגורר בקרצ'ב (הוא נודע גם בזכות הניגונים החסידיים שחיבר). העיסוק המסורתי של מרבית האוכלוסייה היהודית, שרובה ככולה התגוררה במרכז העיירה, נותרו המסחר והמלאכה.

כיבושה של העיר בידי כוחות הווארמאכט במחצית ספטמבר 1939 החלה את פרק הסיום בתולדות הקהילה היהודית בקרצ'ב. באוקטובר 1940 הגרמנים הקימו את הגטו בקרצ'ב, שבו נאסרו קרוב ל-700 יהודים. בינואר באותה שנה, בהתאם למדיניות שלטונות אזור ווארשה של הגנראלגוברנמן, שלפיה ציוו לרכז את האוכלוסיה היהודית בגטאות גדולים יותר, אסירי הגטו בקרצ'ב גורשו לגטו ווארשה, שם חלקו את אותו הגורל עם קרבנותיו. הם נפו ברובם במחנה ההשמדה הגרמני הנאצי טרבלינקה. הנתרים אולצו לעבודות פרך במחנה לעבודת כפייה ליהודים בקרצ'ב, שהיה קיים כבר מיולי 1941, שם הם הועסקו בהעמקת תחתיתו של נהר היאגודז'יאנקה הסמוך. בשנת 1943 הגרמנים ערכו השמדה סופית של המחנה לעבודת כפייה ליהודים בקרצ'ב.

בית העלמין היהודי בקרצ'ב הוקם קרוב לוודאי במאה ה"ט על תל חולי רחב יריעה שברחוב אוטווצקה דהיום. עוד לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה אזור זה נמצא מחוץ לשטח הבנוי של העיר. שטח בית העלמין שימש לגרמנים כמקום של הוצאות המוניות להורג בעת הכיבוש. כאן גם נטמנו גופות הנספים בגטו ובמחנה עבודת הכפייה המקומי. הגרמנים החריבו את בית העלמין וגדעו חלק מהמצבות כשהם משתמשים בהן כתמיכה והקשחה של גדות הנהר. תהליך ההרס נמשך גם בתקופה שלאחר המלחמה. בית העלמין נותר נעול מאז תום המלחמה, ובאופן פורמלי נסגר בהוראה מינהלית מטעם שלטונות המחוז בשנת 1964. שלוש שנים לאחר תום המלחמה קברו כאן 200 גופות של נספים, אשר נרצחו בבית ההבראה "מרפא" באוטווצק. בשנת 1999 כתוצאה מהשבת רכוש הקהילה היהודית הדתית בווארשה הפכה לבעלים על הקרקע המשתרע על 1,7 הקטר (בתחילה 1,86 הקטר).

בשנת 2002 קמה וועדת הנצחה ליהודי אוטווצק וקרצ'ב כיוזמה ציבורית, שפעילותה התמקדה בין השאר בשמירה של שני בתי העלמין בקרצ'ב ובהגנה עליהם מהמשך החורבן. בתחילת המאה הכ"א במאמצים שנעשו בידי הקהילה היהודית בווארשה ושלטונות העיר, הודות למימון שהועבר בין השאר בידי US Commission for American Heritage Abroad, בית העלמין גודר. את פרויקט הגדר – לוחות פלדה על יסוד בטון מוגבה וחומה חלקית – ביצע האדריכל יאן פודלה מסנדומייז'. בשער הכניסה הציבו לוח זכרון לזכר קרבנות השואה – בני העיר קרצ'ב. הוקם גם האוהל על קברו של אברהם יהושוע השל, בן מרדכי טוורסקי – הצדיק מלויוב וצודנוב (נפ' 1914).

בשנת 2010 בבית העלמין זוהו כ-430 מצבות, יחד עם שברי מצבות, קברים ויסודות קברים. זה העתיק ביותר משנת 1876 – שייך לפנחס בן שמואל. כיתובים ברי זיהוי מופיעים על כמאה מצבות. מספר לא ניתן להגדרה של מצבות כוסה בידי דיונה חולית שנשטפה לשם. לצד מרבית המצבות המופיעות בצורת המצבה המסורתית החצי מעוגלת בראש המצבה, מופיעות כאן גם מצבות בצורת אובליסק, סטלה, וגדם עץ שבור. הכיתובים הם ברובם עבריים. אולם אפשר גם למצוא כיתובים בפולנית וברוסית, אולם אלה ברוב המקרים משמשים כהשלמה לנוסח העברי.

לא מן הנמנע כי בית העלמין בקרצ'ב היה גם מקום קבורתם של הנופשים בבתי ההבראה של אוטווצק הקרובה או של יהודים שהגיעו מרוסיה. מעידים על כך כיתובי מצבות עם ציון מקום מוצאו של הנפטר, בין השאר באקו, ברסט, קייב, לובלין, אוטווצק, פינסקי, ווארשה, ויניצה וכן ז'ליכוב. בבית העלמין מצויים גם קברים של רבנים ושל משפחות של צדיקים – פנחס בן שמואל - הדיין מקרצ'ב; יצחק יעקב בן משה – הרב מנדז'ין; שלמה זלמן קרונג[...] – בן מרדכי, רב. לקבוצה זו יכולה גם להשתייך מצבתה של שרה ביילה, בת שמחה בונים, שהיה קרוב לוודאי הצדיק מאוטווצק.